

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.180
Карпатського національного
університету імені Василя
Стефаника
доктору мистецтвознавства,
професору, завідувачу кафедри
дизайну і теорії мистецтва
Чуйку Олегу Дмитровичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Чмелик Ірини Василівни на дисертацію Корпанюка Юрія Васильовича на тему «Культурна діяльність родини Шкрібляків–Корпанюків у контексті мистецького життя Західної України другої половини XIX–початку XXI століття» подану на здобуття ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація з галузі знань 02 Культура і мистецтво.

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами

Дослідження мистецьких процесів України загалом та значення видатних творчих особистостей у цих процесах є вкрай важливими і набувають нової актуальності в умовах знищення національної культурної спадщини через російську агресію. Народне мистецтво і культура нині продовжують залишатися невичерпним джерелом натхнення та творчих інтерпретацій. У цьому плані унікальним явищем національного масштабу є творчість династії гуцульських народних майстрів Шкрібляків та їх нащадків Корпанюків, які давно вже стали впізнаваним «брендом» регіону, значення їхньої творчості давно вийшло за межі народного художнього дерева. Вивчення цього

феноменального явища національної культури потребує глибокого аналізу, осмислення значення і ролі родини Шкрібляків–Корпанюків у культурно-мистецьких процесах Західної України другої половини XIX–початку XXI століття сприятиме розумінню засад формування і розвитку етномистецької традиції в народному мистецтві та її сучасних трансформацій. Проведене дослідження акцентує увагу на виокремленні традиційних та інноваційних прийомів у роботі кожного майстра творчої династії Шкрібляків–Корпанюків, у роботі простежується їхній вплив на формування гуцульської школи дереворізьблення як унікального явища традиційної культури України. Дисертація Юрія Корпанюка заповнює певні прогалини в українському мистецтвознавстві та продовжує дослідження українських науковців, вона є результатом усвідомленого вибору, піднята у роботі проблематика вказує на належний рівень фаховості, розуміння концептуальних засад і наукових пріоритетів сучасної мистецтвознавчої науки.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Результати опрацювання дисертації та наукових публікацій Ю. В. Корпанюка переконують у науковій достовірності й обґрунтованості викладених положень, фактичного матеріалу та висновків, підтверджують відповідний рівень професійної підготовки автора.

Застосування Ю.В.Корпанюком методів наукового дослідження та підходів, зокрема: порівняльно-історичного та культурологічного у хронологічному аспекті, компаративного, системного, структурно-семіотичного, методів типологічного та мистецтвознавчого аналізу, систематизації та узагальнення засвідчують належне володіння та оперування науковим апаратом дослідження для досягнення мети і завдань роботи та формулювання важливих результатів. Сформульовані висновки керуються логікою постановки дослідницьких завдань, відзначаються аргументованістю, чіткістю та науковою переконливістю.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження проводиться у межах науково-дослідницької роботи кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника «Актуальні питання культурології : теорія та історія культури» (державний реєстраційний номер 0117U004571) та є вагомим компонентом наукової діяльності кафедри та університету у збереженні національної культурної спадщини.

4. Наукова новизна результатів дисертації.

У дисертації вперше комплексно розглядається творчість династії Шкрібляків–Корпанюків, зокрема висвітлюється безпосередній вклад кожного майстра-представника родини у культурно-мистецький розвиток регіону. Простежується значення їхньої творчості у збереженні традицій гуцульської дереворізьби та інших видів декоративно-ужиткового мистецтва, визначаються новаторські риси творчого методу майстрів, що мало вплив на формування Яворова, Косова та Вижницькі як значних осередків народних художніх промислів Західної України впродовж ХХ – на початку ХХІ століття. Автором вперше в науковий обіг вводиться низка архівних матеріалів, спогадів та артефактів, що є важливим для мистецтвознавчої науки і подальших наукових досліджень. Також дослідником піднімається питання про створення громадського музею родини Шкрібляків–Корпанюків на базі приватних колекцій задля збереження творчої спадщини родини і традицій гуцульського художнього дереворізьблення.

5. Теоретична цінність і практична значущість отриманих наукових результатів полягає у можливості застосування результатів дослідження для написання наукових праць з мистецтвознавства, у перспективах використання теоретичного підґрунтя, методології дослідження та фактологічного матеріалу дисертації в навчальному та виробничому процесах, зокрема у процесі навчання у загальноосвітніх й мистецьких школах та навчальних закладах передвищої і вищої освіти, під час проведення майстер класів та гостьових лекцій в осередках народних художніх промислів, у

музейній, експозиційній діяльності тощо, при розробці стратегій зі збереження традиційної культурної спадщини в Україні.

6. Загальна оцінка змісту роботи.

Дисертація Ю.Корпанюка складається зі вступу, чотирьох розділів, трьох додатків. Основні положення викладені на 176 сторінках основного тексту. Структура роботи обґрунтована поставленими дослідницькими завданнями та є логічною і послідовною.

У першому розділі проводиться аналіз джерел та методи дослідження за темою дисертації, де розглядаються праці доволі широкого часового проміжку: від досліджень перших етнографів та критичних заміток у тогочасних періодичних виданнях до узагальнюючих праць сучасних науковців. Ю.Корпанюк послуговується значною частиною архівних та візуальних матеріалів, інтерв'ю, спогадів, що допомагають розкрити маловідомі факти та проаналізувати недосліджені артефакти.

У другому розділі поступово розкриваються особливості мистецького процесу Західної України другої половини XIX–початку XXI століття, автором висвітлюються характерні його складові: виставкова діяльність, роль мистецьких об'єднань, формування і розвиток мистецької освіти та музейної справи, де наголошується на значенні народного мистецтва, інтенсивний розвиток якого був пов'язаний з попитом на вироби народних майстрів наприкінці XIX та у XX столітті. Також автор акцентує увагу на формуванні осередків художнього дерева у регіоні, їхньому функціонуванні впродовж XX та на початку XXI століття, визначає місце і значення родини Шкрібляків і Корпанюків в розвитку традицій гуцульського художнього дерева та їхню роль у популяризації цього виду народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Третій розділ зосереджений на дослідженні життєвого та творчого шляху представників родини Шкрібляків–Корпанюків, зокрема досить детально проаналізовані біографічні факти Юрія Шкрібляка – основоположника гуцульського дереворізьблення, які безпосередньо мали вплив на формування його творчої стилістики, техніко-технологічних, орнаментальних,

композиційних та інших характерних рис у виробках художнього дерева. У наступних підрозділах автор аналізує мистецькі твори синів Юрія Шкрібляка, які стали продовжувачами традицій, започаткованих батьком в оздобленні виробів та своїм талантом сприяли інтенсивному розвитку художнього дерева на Гуцульщині, розробили нові технічні прийоми оздоблення виробів та вводили нові орнаментальні мотиви і композиційні структури у твори. Третій підрозділ присвячений дослідженню та аналізу творчості родини Корпанюків і продовженню мистецької традиції художнього дерева у сучасності, втіленої у творчості Василя Корпанюка, Петра Корпанюка, Тараса Корпанюка. Автор наголошує на розширенні типології виробів та способів їх декорування майстрами родини Корпанюків, а також збагаченні орнаментальних мотивів, що сприяло зростанню інтересу до народного мистецтва. У наступному підрозділі Ю.Корпанюк доводить, що творчість династії майстрів Шкрібляків–Корпанюків з Косівщини гідно представлена у багатьох видах народного і професійного декоративно-ужиткового та пластичного мистецтва. Проаналізовані у дисертації вироби Параски Хім'як, Катерини Корпанюк, Параски Корпанюк, Анастасії Корпанюк, Василини Калинич, Марії Василівни Корпанюк, Марії Михайлівни Корпанюк та інших майстринь свідчать про їхній вагомий внесок у розвиток гуцульської вишивки, ткацтва, ліжникарства, писанкарства, кераміки та ін.

Вагомим для розуміння значення родини Шкрібляків–Корпанюків у культурно-мистецьких процесах Західної України є четвертий розділ, де проаналізовано внесок окремих представників династії Шкрібляків–Корпанюків у мистецьку освіту регіону, висвітлено їхню виставкову активність, що сприяло зростанню зацікавлення громадськості та колекціонерів до народного мистецтва та його інтенсивному розвитку. Автором також простежено участь представників родини у мистецьких об'єднаннях та спілках, громадську діяльність та загалом їхній внесок у національну культуру, що підтверджується численними відзнаками і нагородами. У дисертації визначено місце і роль творів Шкрібляків–Корпанюків у музейних та приватних

колекціях. Автором окреслено загальну концепцію громадського музею родини Шкрібляків–Корпанюків.

Загальні висновки сформульовані доволі виважено і чітко, відповідають меті та поставленим завданням і підтверджують значення проведеної Юрієм Корпанюком аналітичної та пошукової роботи .

7. Відсутність порушення академічної доброчесності.

Рецензована дисертація Ю. В. Корпанюка засвідчує те, що автор коректно використовує наукові, інформаційні, візуальні, архівні матеріали і джерела, дотримуючись установлених правових норм у галузі авторського та суміжного права, зокрема щодо правил цитування і відтворення наукових ідей та концепцій, запозичених з інших праць.

8. Дискусійні положення та зауваження.

Загалом наукова робота Юрія Корпанюка є цілісним, завершеним науковим дослідженням. Попри загалом достойний науковий рівень і викладнені у дисертації положення доцільно зупинитися на низці моментів, які вважаємо дискусійними. У роботі дещо розмито подані визначення таких застосованих дослідником наукових методів як порівняльно-історичний, культурологічний та історико-культурний методи. Автор стверджує, що «порівняльно-історичний та культурологічний методи у хронологічному аспекті був важливим для розуміння соціокультурних процесів та загальноісторичної картини, на тлі яких сформувалися осередки народного мистецтва у Західній Україні», а «історико-культурний метод сприяв розумінню передумов розвитку художнього дереворізьблення та інших видів традиційного народного мистецтва і художніх промислів у Галичині і, зокрема, на Гуцульщині» (с.39). Тут вартувало б уточнити категорію цих понять, адже за своєю сутністю вони частково дублюють одне одного, а автором використовуються у різних контекстах.

Також на наше переконання, вартувало б більш конкретно охарактеризувати у дисертації сутність поняття етномистецької традиції, яка у роботі простежується на прикладі творчої діяльності Юрія Шкрібляка як

основоположника власне гуцульської школи дереворізьблення, згодом вона була перейнята його синами та онуками, розвинута у діяльності кількох поколінь родини Корпанюків, а нині має гідне продовження у творчості нащадків цього славетного роду.

Попри висловлені зауваження, наукова цінність, актуальність, новизна і значущість дисертаційного дослідження Юрія Корпанюка є незаперечними. Вище зазначені критичні зауваги можуть посприяти подальшим науковим пошукам та продовженню досліджень у царині народного мистецтва та професійної творчості.

9. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових працях.

Основні положення дисертації оприлюднені автором у 7 наукових публікаціях. Серед них: 3 одноосібні статті у фахових наукових виданнях України категорії «Б» за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», 4 статті апробаційного характеру друкувалися у збірниках матеріалів та тез наукових конференцій. Усі результати, викладені у дисертації, здобуті Ю.Корпанюком самостійно та є одноосібними.

10. Оцінка мови і стилю викладення матеріалу дисертації.

Дисертація написана літературною українською мовою. Аналіз структури та змісту дисертації засвідчує цілісність наукового дослідження, логічну узгодженість викладу та послідовність аргументації.

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Зміст наукової роботи відповідає предметній області спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», галузі знань 02 Культура і мистецтво.

12. Висновок про відповідність дисертації вимогам. Аналіз дисертаційної роботи й публікацій автора дає підстави зробити висновок, що дисертаційна праця Корпанюка Юрія Васильовича на тему «Культурна

діяльність родини Шкрібляків–Корпанюків у контексті мистецького життя Західної України другої половини ХІХ–початку ХХІ століття» є ґрунтовним, завершеним і самостійним дослідженням, у якому відображена новаторська позиція дослідника й отримані нові науково обґрунтовані результати. Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерство освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, Корпанюк Юрій Васильович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Ірини ЧМЕЛИК